

maart 2019

marktplaats 25

MAGAZINE VAN DE STICHTING AGORA

Opera aan
de Zaan

Zing vrolijk,
zing droevig

Van een
vonk een
vlam maken

inhoud nr 25

- 03 Marktwaaarde
- 04 Leren Leven
- 05 Opera aan de Zaan een overzicht
- 06 Opera aan de Zaan
- 08 Het geheim van 'Prinses Turandot'
- 10 Turandot, een opera van Giacomo Puccini
- 12 Ongemak als bron van ontwikkeling
interview met Mark Mieras
- 15 Jong leren met opera
- 16 Expositie Plastic soep
- 18 Van een vonk een vlam maken
interview met Ayke van Os, Gertru Pasveer en Aga de Wit
- 20 Operajaar vol ervaringen en verrassingen
- 22 Agora en bildung, een doorgaande ontwikkeling
- 23 Ik kan het!
interview met leerlingen van Agora
- 26 Daar waar je struikelt, ligt je schat
- 28 Opera, je moet het maar durven!
- 30 Boekentips
- 31 Colofon

Van de redactie

Reacties &
suggesties:
redactie@agora.nu

Met trots kijken we bij Agora terug op Opera aan de Zaan. Dit kunst thema was een unieke samenwerking tussen Agora en De Nationale Opera en lag in 2016 al op de tekentafel. Met grote inzet van beide organisaties, alle medewerkers, leerlingen, ouders en sponsors hebben we via een breed palet aan activiteiten kennis gemaakt met

de muziektheatervorm opera in al haar facetten.

In de artikelen van deze Marktplaats leest u enthousiaste verslagen over Opera aan de Zaan geschreven door een directeur, een leraar en een cultuurcoördinator. Ook de leerlingen komen aan het woord en natuurlijk onze partners De

Nationale Opera en Fluxus. Tevens benadrukken we nogmaals het belang van bildung en laten we zien wat de bijdrage van Opera aan de Zaan is geweest op de persoonsvorming van onze leerlingen. In een interview met Mark Mieras wordt de essentiële rol van muziek in de ontwikkeling van kinderen nog eens benadrukt.

*Drempels horen bij het leven
Drempels kun je niet omheen
Drempels kom je steeds weer tegen
Altijd sta je dan alleen
Verwacht geen hemel hier op aarde
Zie de dagen niet als nacht
Al die drempels hebben waarde
Drempels geven je weer kracht*

Auteur: Marije van Stralen

Zomaar een tekst van een lied dat wij op de basisschool zongen. Een tekst die spontaan bij mij opkwam toen ik zocht naar woorden om ons opera-avontuur 'Opera aan de Zaan' te kunnen omschrijven. Een prachtig avontuur dat eindigde in een droomfinale zoals het Noord-Hollands Dagblad terecht schreef. Een absolute droomfinale omdat op alle mogelijke manieren zichtbaar en hoorbaar werd dat we de stap over de drempel naar het spannende en onbekende met z'n allen, leerlingen, leraren, ouders, bestuur, musici en De Nationale Opera hebben durven nemen. In dat proces, hebben we allemaal, samen met de kinderen enorm veel ontroerende momenten mogen delen en beleven. Opera aan de Zaan heeft ons in vele opzichten heel veel gebracht. We hebben gezien met hoeveel passie en energie er gewerkt wordt in het onderwijs

en de kunsten. Dat zingeving, de wens te communiceren, verbinden, iets voor iemand en onze samenleving te willen betekenen, krachtige drijfveren zijn om zo'n uniek operajaar als Opera aan de Zaan te realiseren. Dat het weliswaar hard werken is maar dat het voldoening geeft als je deelgenoot mag zijn van een bijzondere ontwikkeling, essentiële groei van onze nieuwe generatie en het proces van het ontstaan van een nieuw 'kunstwerk'. Dat je echt kunt genieten van het ervaren en aanschouwen van het proces van ontwikkeling en groei. Hoe kinderen kunnen groeien als ze in hun persoonlijke talenten gezien en gehoord worden en zich mogen onderscheiden.

We hebben ervaren dat cultuuronderwijs en muziek in het bijzonder, kan ondersteunen bij het 'ziel' geven aan het onderwijs. Dat onze Opera aan de Zaan, kinderen en leraren de kans gaf om op een breed terrein te groeien en nieuwe kwaliteiten en talenten te ontdekken die moed en energie geven om door te zetten op moeilijke momenten. Gebleken is dat kunsteducatie en met name de kunstvorm opera ook een middel kan zijn om rust te vinden in de dagelijkse hectiek, om je mogelijkheden en grenzen te leren kennen en verkennen en om uiting te geven aan je emoties.

Diversiteit is een groot goed. Zo ben ik blij dat in Nederland, verschillende kunstvormen naast elkaar succesvol mogen en kunnen zijn. Bij opera komen veel kunstvormen samen. Dat maakt het voor het primair onderwijs eenvoudig om een connectie te maken met het curriculum en de aanwezige talenten onder leraren, ouders en kinderen. De leraar die in zijn vrije tijd trompet speelt in de fanfare, de oma die van wc-rollen prachtige pruiken weet te maken en de juf die haar zangkoor uitnodigt in de klas. Dat Stichting Agora de moeite en verantwoordelijkheid neemt om kinderen tenminste kennis te laten maken met de rijkdom aan kunstvormen dwingt respect af. De kinderen hebben de kans gekregen op basis van een breed palet, een eigen smaak en voorkeuren te ontwikkelen. We hebben gezien dat de drempel voor zo'n omvangrijk, vernieuwend project dat eerst moeilijk en ontoegankelijk leek, uiteindelijk voor iedereen een enorm verrijkende ervaring is gebleken. ◀

Leren Leven

| Auteurs: Marja Bruinsma en Anneke Bax |

Bildung

Om kinderen voor te bereiden en toe te rusten op een onbekende toekomst is het niet alleen nodig dat kinderen goed onderwijs krijgen in bijvoorbeeld vakken als taal, lezen, rekenen en wereldoriëntatie, maar het vraagt ook om verbreding en verdieping van ons onderwijs: brede vorming, bildung.

Voor de Agora scholen vormen persoonsvorming en burgerschap (socialisatie) de kern van bildung. Dit doen wij door in het onderwijs te werken vanuit en verbinding te maken met acht 'sferen' die in elke maatschappij aanwezig en van invloed zijn: privé, privaat, publiek, politiek, religie, filosofie, sport en kunst. De natuur, de ecosfeer verbindt al deze sferen. Wanneer de kinderen in acht jaar tijd deze sferen kennen en verkend hebben, hebben wij kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van een sterke identiteit. Zodat een (jong) mens stevig kan staan en wendbaar is in een snel veranderende omgeving.

Opera

In het schooljaar 2017 – 2018 stond de opera centraal als onderdeel van de sfeer kunst. Agora realiseerde in samenwerking met De Nationale Opera met kinderen, leraren, ouders/verzorgers en externe partners een operajaar. De kinderen en leraren keken achter de schermen bij De Nationale Opera, leerden van en over de opera, voerden zelf een opera uit en zo waren er meer activiteiten. Ouders en grootouders hebben zich op veel scholen ingezet om activiteiten mogelijk te maken.

In dit schooljaar maakten alle scholen via de opera verbinding met de acht sferen en kwamen zaken aan bod als: een verhaal maken, het ontwerpen en maken van kostuums en decor, het repeteren en regisseren van de voorstelling, techniek zoals belichting en geluid, marketing en het optreden zelf.

De grande finale in het Zaantheater, in de Oostzijderkerk en op De Burcht waar een koor bestaande uit (groot-)ouders en

medewerkers een professioneel geluid liet horen, was een waar ontmoetingsfeest van kinderen, ouders, medewerkers en partners.

De kennismaking met de wereld van de opera heeft leerlingen van Agora een unieke kans gegeven om de eigen talenten in te zetten en zich breder te vormen. De ervaring en bagage die ze daarmee op hebben gedaan, neemt menig kind en volwassene mee voor de rest van zijn of haar leven. ◀

Opera aan de Zaan een overzicht

Augustus 2017

Leren aan de Amstel: de leraren van de 25 scholen krijgen bij Nationale Opera en Ballet een rondleiding achter de schermen, uitleg over het operajaar en leren met elkaar te zingen.

September 2017

Opera in je klas: als opening van het operajaar op school wordt elke school bezocht door een operazangeres, een pianist en een operacoach. Alle leerlingen, van groep 1 tot en met groep 8 krijgen

'operales' en studeren het lied 'Zing vrolijk, zing droevig' in. Aan het eind van de dag zingen alle leerlingen, onder begeleiding van de operazangeres, pianist en operacoach, het lied op het plein met ouders als publiek.

Oktober, november, December 2017

Rondleiding Nationale Opera en Ballet: de leerlingen van de groepen 5 tot en met 8 krijgen een rondleiding in het theater. Hierbij krijgen zij een indruk over hoe een

voorstelling tot stand komt door onder andere een bezoek aan de kostuumateliers, de zaal, het toneel achter de schermen en decors.

November 2017 – juni 2018

Opera aan de Zaan koor: Op de scholen worden koren gevormd door medewerkers en ouders. In vier bijeenkomsten wordt met elkaar gezongen en geoefend voor het grote Opera aan de Zaan koor. Vanaf maart komen alle koren bij elkaar en vormen het grote Opera aan de Zaan koor. Dit koor treedt tweemaal op tijdens de grande finale op de Burcht op 22 juni.

Januari – juni 2018

Prinses Turandot: Op elke school gaat een groep 7 (of andere bovenbouwgroep) een eigen schoolvoorstelling instuderen van Prinses Turandot. De kinderen maken decors, kostuums, verdelen rollen en oefenen onder leiding van leraren en operacoach.

mei 2018

Hondenhartje: De leerlingen van de groepen 6 tot en met 8 gaan naar de voorstelling van de jeugdopera Hondenhartje van De Nationale Opera in Amsterdam.

22 juni 2018

De grande finale: De grande finale is de afsluiting van het operajaar op de 25 scholen van Agora. In het Zaantheater vinden vier voorstellingen plaats waar elke school met een vertegenwoordiging van leerlingen aan mee doet. Op de Burcht staat ontmoeting centraal. Op een groot podium treedt het Opera aan de Zaan koor op, geven leerlingen een modeshow met zelfgemaakte operakostuums en zingen kleuters fragmenten uit hun eigen operavoorstelling. Daarnaast presenteert elke school iets uit het operajaar in een eigen tent. In de Oostzijderkerk is een expositie ingericht van kunstwerken gemaakt van plasticsoep. Van het operajaar Opera aan de Zaan zijn drie journaals gemaakt, gepresenteerd door Juliëtte Heijne, leerlinge van de WormerWieken. De journaals zijn te vinden op YouTube onder Opera aan de Zaan. ◀

opera
aan de
Zaan

GRANDE FINALE

vrijdag 22 juni 15:00 - 20:00 uur
Zaantheater, De Burcht, Oostzijderkerk in Zaandam

Opera aan de Zaan

| Auteur: Mechteld van Gestel |

Bestaat er een kunstvorm waarin alles samenkomt? Waarin je kan zingen, dansen, toneelspelen en muziek maken? Waarvoor je kostuums moet maken, decors, rekvisieten en affiches? Jazeker, dat noem je opera!

De Nationale Opera heeft samen met Stichting Agora een operajaar opgezet vanuit de visie van brede vorming waarmee kinderen optimaal worden voorbereid op hun toekomst. Ze leren samen te werken en de basis wordt gelegd voor hun algemene ontwikkeling, creatief denken en kritisch vermogen, allemaal kernbegrippen van de 21e-eeuwse vaardigheden die zo enorm belangrijk gaan worden.

Zelf opera ervaren en beleven

Dat klinkt prachtig, maar hoe krijg je 25 schooldirecteuren, 700 leraren en meer dan 7.000 leerlingen en hun ouders aan het zingen en acteren in een tijd waarin iedereen werkdruk ervaart en resultaatgericht en meetbaar werken de boventoon voert? Daarvoor is het van het grootste belang niet alleen over opera te leren maar om opera zelf te ervaren! Leraren hebben Nationale Opera & Ballet in Amsterdam bezocht en gezien wat daar gemaakt wordt en zelf de kracht van samen zingen beleefd. Het beeld van opera is toch vaak dat het van lang geleden en ingewikkeld is en te ver van mensen afstaat.

Maar op het moment dat opera 'live' wordt beleefd, gezien en gehoord kan alle weerstand en vooringenomenheid worden weggenomen. Ervaring en beleving stonden ook centraal bij de leerlingen. Zij begonnen het schooljaar met zingen in de klas en op het schoolplein. Gedurende het jaar werden steeds meer opera-elementen toegevoegd zodat leerlingen een steeds vollediger beeld kregen van wat er allemaal bij opera komt kijken; een rondleiding bij Nationale Opera & Ballet, zelf zingen, kostuums en decors maken voor de eigen schoolopera Prinses Turandot, de kinderopera 'Hondenhartje' bezoeken waar sommige leerlingen zelfs de rol van Maatje

mochten spelen, en tijdens de grande finale zelf op het toneel staan in het Zaantheater.

Onderdeel van de operabeleving is de leerlingen nieuwsgierig te maken naar alles wat anders is dan het geijkte, naar dat wat net buiten je gezichtsveld ligt. Dan blijkt er voor iedere leraar en leerling wel iets bij te zitten dat de interesse raakt, waardoor ze verder durven en willen kijken en luisteren. Waar de een graag zingt en acteert, kan de ander zich uitleven in de kostuums of een kunstwerk creëren uit plastic afval. Gedurende het jaar bleek ook dat opera steeds meer relevantie kreeg voor het eigen leven of voor de andere vakken. Leraren maakten bijvoorbeeld een spellingstoets met opera-termen, kleuters maakten hun eigen herfst-opera aan de hand van bekende kinderliedjes. Leerlingen ontdekten op deze manier talenten bij zichzelf waarvan ze het bestaan niet kenden. Ze wisten zich met overtuiging te presenteren en stonden met zoveel plezier een aria van Puccini te zingen dat ze niet onderdeden voor een professionele zanger.

Samen werken aan opera schept verbinding

Er ging ook een sterke verbindende werking uit van het opera project. Er werd gezongen op school, in een kerk, een buurthuis

Het gebouw was net een doolhof. We vonden het jammer dat we weer naar school moesten."

(Tamarinde, Justin groep 5)

of in de gymzaal. Kinderen die niet bij elkaar op dezelfde school zitten, waren wel bezig met hetzelfde project. Als leerling in Wormerveer zing je dezelfde liedjes als een kind dat in Zaandam woont. Voor je het weet sta je bij het stoplicht naast iemand op de fiets die opeens een liedje zingt dat jij ook op school hebt geleerd. Tijdens de grande finale in het Zaantheater en op de Burcht kreeg elke school de gelegenheid zich te presenteren en tegelijkertijd konden de leerlingen en hun ouders ook zien hoe de andere scholen het jaar hadden beleefd. Deze ruimte voor creativiteit en de mogelijkheid die scholen kregen voor een eigen invulling in plaats van alleen resultaatgericht en meetbaar werkzaam te zijn, verklaart wellicht het enthousiasme waarmee de scholen het project hebben omarmd. Er zijn onbekende terreinen en initiatieven aangeboord bij leerlingen, leraren, ondersteunend personeel en ouders. De Nationale Opera wil daar de volgende jaren graag een vervolg aan geven door actief workshops en voorstellingsbezoeken aan scholen aan te bieden en participatie projecten in de streek te ondersteunen.

Deze visie en ambitie heeft geleid tot een project waarin 25 directeuren, 700 leraren en 7000 leerlingen een unieke podiumkunst konden beleven. Ze zijn in aanraking gekomen met iets dat ze daarvoor nauwelijks kenden, waar misschien vooroordelen over bestonden. Ze hebben ervaren door te doen, te kijken en te luisteren dat ook iets dat je niet kent meer dan de moeite waard kan zijn. 'Ken ik niet, wil ik niet' – kan nu ook in de toekomst omgebogen worden naar: 'goh, ik ga eens kijken wat dat is, wat dat mij kan bieden'. ◀

Mechteld van Gestel,
Hoofd educatie & participatie
bij Nationale Opera en Ballet.

Het geheim van 'Prinses Turandot'

| Auteurs: Josien Koelemeijer en Monique Stijnman |

de voorstelling 'Prinses Turandot' is op De Golfbreker in Koog aan de Zaan uitgevoerd met maar liefst 43 kinderen tegelijk. Twee 'kleine' groepen 7 waren hier de aanleiding voor. Bovendien wilden wij, als leraren, geen onderscheid maken. De verschillen in de groepen waren aanvankelijk groot; qua enthousiasme, betrokkenheid, motivatie en toch ook inzet. Verscheidene kinderen vonden het moeilijk om een vooroordeel over opera los te laten, anderen 'hadden gewoon niks met muziek'. Door de enthousiaste workshops van operacoach Yvette Werner kregen de leerlingen gaandeweg door, dat er klaarblijkelijk niet (direct) hoog gezongen of geacteerd hoefde te worden,

maar dat het meedoen ook 'gewoon leuk' was. Het inoefenen van teksten, met behulp van de animaties op de site van De Nationale Opera ging spontaan en enthousiast. Ook hierin werd voldoende begeleiding aangeleverd voor zowel leraren als leerlingen. Als volleerd muziekdocent werd het 'Nessun Dorma' aangeleerd, direct na de dag dat Yvette dit voor had gedaan. Je moet een opera smeden als het heet is. Dit betekende dus ook hoog of hoger zingen dan dat je ooit doet, een openbaring... omdat het lukte.

Op het moment dat er rollen verdeeld moesten worden kwam de procesmatige kant pas goed in beeld! De eerder genoemde hobbels voor de kinderen gingen overboord. We

keken goed naar het verdelen van de 'wat grotere rollen'; groeps-doorbrekend. Volgens de kinderen een goede keuze om dit op deze manier te organiseren, 'dan kun je ook in de andere groep vrienden maken'. Dit was ook het moment dat er hulp van ouders werd ingeroepen; teksten leren, liedjes oefenen en in kleine groepjes reageren op de tekst van de voorganger, een hele organisatie.

Een van de leerlingen vertelde dat door het vele oefenen ze niet het gevoel had 'voor schut' te staan, doordat er dubbelrollen waren stond je bovendien nooit alleen op het podium. Ook vonden veel kinderen dat alle lessen een goede voorbereiding waren voor de musical van groep 8.

Het ontdekken van verborgen talenten waren echt de pareltjes van dit bovengenoemde proces. Onze prins Reza, een wat stille jongen, die lef toonde door solo te zingen was werkelijk indrukwekkend. Nog steeds glundert hij bij het ophalen van de herinneringen die we samen maakten. Of dat meisje, dat pas tijdens de voorstelling durfde te acteren, terwijl in de klas

dit nog niet echt lukte. Maar ook het durven laten zien van emoties die het losmaakte bij vele betrokkenen...

Muziekonderwijs, in dit geval opera en het maken van een voorstelling hebben wij als zeer intensief, druk, enerverend en bijzonder in zijn totaliteit ervaren. Jezelf durven te laten zien, op andere vlakken dan leerinhoudelijk, zou vaker op het curriculum van de basisschool mogen komen te staan en dat is geen geheim van de smid. ◀

Monique Stijnman is leraar van groep 8b van de Golfbreker
Josien Koelemeijer is leraar van groep 7b van de Golfbreker

TURANDOT, een opera van Giacomo Puccini

| Auteur: Rien Spies |

De kinderen hebben er veel van geleerd. Ze vonden het heel leuk om te zien hoe kostuums, pruiken en decor gemaakt worden. Ook wij als leraren hebben het heel positief ervaren.

(De Saenparel, Sabine Fritsen en Mieke de Haas)

tijdens het operajaar van Agora 'Opera aan de Zaan' spelen alle groepen 7 van de 25 basisscholen de opera 'Prinses Turandot'. Dit is een door Toek Numan voor kinderen gemaakte bewerking van de laatste opera van de beroemde Italiaanse opera componist G. Puccini. De kinderboekenschrijver Arend van Dam maakte hierbij een digitaal lespakket. Kinderen en hun ouders maken hiermee kennis met een kunstvorm die niet als algemeen toegankelijk wordt ervaren, maar de reacties zijn geweldig. Kinderen en hun ouders genieten volop, van het verhaal, van de kostuums, de decors en van de muziek. Muziek die anders klinkt dan de muziek van de musicals die doorgaans op scholen worden opgevoerd, complexer vooral, maar die na een paar keer oefenen toch zo vertrouwd gaat klinken. De uitvoeringen op de scholen zijn verschillend, maar het verhaal, de liedjes en de muziek zijn gelijk. Coaches van De Nationale Opera helpen bij het instuderen en brengen de kinderen tot aan de voorstelling, het hoogtepunt van het project. Het wordt iets om nooit meer te vergeten.

Een stukje historie

Maar nu meer over de oorspronkelijke opera. Deze is geschreven door de componist uit het Italiaanse Toscaanse stadje Luca, Giacomo Puccini die leeft van 1858 tot 1924. Turandot is zijn laatste opera. Hij heeft hem zelfs

niet meer af kunnen maken. De première vindt plaats twee jaar na zijn dood in de beroemde La Scala van Milaan. Het slot, dat Puccini zelf niet meer kon componeren, is van Franco Alfano. Hij maakt gebruik van losse aantekeningen. Later heeft de componist Berio nog een ander muzikaal slot gemaakt, dat voor het eerst werd gespeeld bij De Nationale Opera in Amsterdam.

Is Turandot nu zijn beroemdste opera? Nee, dat niet. Bekender en vaker uitgevoerd zijn La Bohème, Madame Butterfly en Tosca, dat zelfs de meest gespeelde opera van de hele wereld is. De opera's van Puccini zijn zeer geliefd en hij is zeker één van

de bekendste componisten in dit genre. Zij opera's zitten vol drama, oplaaiende passies, pathos, wanhoop en hartstochtelijke liefde. Er wordt menig traantje gelaten in de operazalen.

Nessun Dorma

De aria 'Nessun dorma' is het bekendste stuk uit de opera. Vrijwel iedereen heeft het wel eens gehoord en het is een echte tearjerker. Paul Potts, de Engelse verkoper van mobiele telefoons en amateur zanger, zong het in 2007 in Cardiff in Britain's Got Talent. De zaal staat op zijn kop, de jury is in tranen en het YouTube-filmpje wordt wereldwijd bekeken (2.300.000 x). In 1990 zingt Luciano Pavarotti deze aria tijdens het WK voetbal in Italië en komt daarmee op nr. 1 van de Engelse hitparade. Het is het eerste klassieke lied dat deze plaats weet te veroveren. Het wordt het lijflied van de tenor en

hij zingt het ook tijdens de opening van de Olympische winterspelen van Turijn in 2006. Ook Aretha Franklin heeft het lied gezongen evenals het Opera aan de Zaanchoor van ouders en medewerkers. Nessun dorma, ofwel 'niemand mag slapen' bezingt de liefde van Calaf voor de koele prinses, die zijn naam pas zal kennen als de liefde er is en de overwinning nabij.

In 1998 vindt een bijzondere opvoering van de opera plaats. De dirigent Zubin Mehta voert hem uit in de verboden stad in Peking, de plaats waar het eigenlijke verhaal zich afspeelt. Het wordt wereldwijd op tv uitgezonden. Het is een bijzonder moment omdat China tot dan toe de uitvoering van de opera in het hele land had verboden. Turandot wordt nog steeds in vele landen regelmatig uitge-

voerd. In de opera zingen solisten en er is een groot koor en orkest. Omdat het een echt spektakelstuk is wordt het soms ook gespeeld in stadions voor een heel groot en breed publiek. Iedereen die van opera houdt heeft het wel eens gezien of beluisterd. Voor ieder die niet vertrouwd is met opera is het een echte aanrader om toch eens kennis te maken met deze bijzondere kunstvorm. Het gebeurt zelden dat mensen het na een voorstelling niet mooi hebben gevonden. ◀

Deze postzegel toont een detail van het affiche van de eerste voorstelling van Turandot.

Het verhaal

Turandot betekent letterlijk 'dochter van Turan'. Het verhaal speelt in het Chinese Peking. Prinses Turandot heeft een decreet uitgevaardigd dat de man die met haar wil trouwen drie raadsels moet oplossen. Als dat niet lukt wordt hij onthoofd. Prins Calaf wordt hopeloos verliefd op de prinses en ondanks dat iedereen hem waarschuwt wil hij het er op wagen. De dienaren Ping, Pang en Pong beklagen zich om alles wat er gebeurt, maar voorspellen ook dat het iemand zal gaan lukken de prinses te veroveren. Het lukt Calaf om de drie raadsels op te lossen, maar de prinses, die na elk geraden raadsel bozer wordt, wil niet met hem trouwen. Om van het huwelijk af te komen geeft Calaf haar één kans: zij moet een raadsel van hem oplossen. Wat is zijn naam? De prinses geeft het hele land de opdracht om het raadsel op te lossen op straffe van zware maatregelen. Met zijn verliefdheid in gedachte zingt Calaf de wereldberoemde aria Nessun dorma. De slavin Liu, die echt van Calaf houdt en de enige is die zijn naam kent wordt gemarteld, maar geeft de naam niet prijs. Zij moet het met de dood bekopen. Tot slot geeft Calaf zelf zijn naam aan de prinses om haar liefde voor hem te testen. De prinses maakt zijn naam voor het volk bekend: "Liefde", zegt ze. Het angstige volk barst in juichen uit...

Interview met Mark Mieras

Ongemak als bron van ontwikkeling

| Auteur: Carlita Koningstein |

Er wordt veel geschreven en gepubliceerd over de invloed van muziek op de ontwikkeling van kinderen. In een deel van die onderzoeken en publicaties blijken de uitkomsten wat genuanceerder te liggen dan in eerste instantie gedacht. Met **Mark Mieras bespreken we actuele inzichten uit de wetenschap die bruikbaar zijn in het onderwijs op de basisschool.**

er is geen direct bewijs dat het actief bezig zijn met muziek, dat wil zeggen naar muziek luisteren, zingen of een instrument bespelen van invloed is op het IQ van kinderen. Wel dat het invloed heeft op de persoonsvorming en op het leren van kinderen.

Mark Mieras: "Actief met muziek bezig te zijn, betekent dat je basale vaardigheden traint. Zo leer je kinderen goed luisteren. Luisteren is een belangrijke voorwaarde om klanken aan symbolen te kunnen koppelen en dus te leren lezen. Het onderscheiden van klanken is veel ingewikkelder dan we denken. Zo is het verschil tussen de klank 'ba' en 'ga' alleen de eerste vier honderdsten van een seconde aan het begin van de klank. Door de luistervaardigheid te trainen kunnen onze hersenen die verschillen uitvergrooten waardoor we ze later als verschillende klanken gaan horen. Goed kunnen

luisteren is dus essentieel. Veel leesproblemen ontstaan omdat er verkeerde klank-symbool koppelingen worden vastgelegd in de hersenen. Door op jonge leeftijd bezig te zijn met muziek ontwikkelen kinderen het vermogen om verschillende klanken beter te kunnen onderscheiden. Het liefst in de fase voordat ze gaan leren lezen. Maar ook later in de basisschoolperiode blijft muziek van belang. Door met muziek bezig te zijn train je het gehoor zodat je bijvoorbeeld de stem van de juf of de meester kunt filteren tussen allerlei andere geluiden".

Maakt het uit wat voor soort muziek je luistert of beoefent?

Mark Mieras: "Het is goed om kinderen in contact te laten komen met diverse muziekstijlen, zolang ze er maar plezier in hebben. Op het moment dat er plezier is zijn namelijk de hersenen aan het werk. Muziek prikkelt de hersenen om zich te ontwikkelen. In hoeverre dit gebeurt kun je zien aan de mate van plezier. Maar dat plezier ontstaat vaak pas nadat je kennis hebt gemaakt met muziek. Het vraagt ook enige oefening. Je kunt niet altijd maar plezier nastreven, soms moet je ook door een fase van gewenning heen zodat plezier naar een volgend niveau getild kan worden".

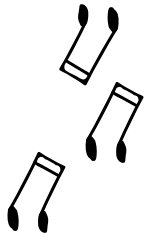
"Luisteren naar klassieke muziek doet een ander appèl op de hersenen dan luisteren naar

populaire muziek. Wat Agora met het operajaar heeft gedaan is goed voor de ontwikkeling van kinderen. En dat is nog eens versterkt door een operazangeres in levende lijve in te zetten die vanuit haar passie zingt. We zijn sociale wezens, als we zien wat het met een ander doet, de bevoegenheid van een ander zien, dan is dat vaak een trigger om het avontuur ook zelf aan te gaan.

Ongemak is niet ongewenst bij kunsteducatie

Waar kinderen gaan leren, daar waar ze in ontwikkeling zijn, bijvoorbeeld wanneer je met muziek aan de slag gaat, is dat altijd een ongemakkelijk proces. Ongemak is inherent aan leren. Als je samen gaat zingen stel je je kwetsbaar op, je zit er soms naast of zingt soms vals. Ook jezelf presenteren, op een podium staan, kan een grote mate van ongemak geven maar uiteindelijk culmineert dit in een gevoel van plezier en trots

Dit is misschien wel de belangrijkste les die kunsteducatie in het algemeen geeft: dat ongemak niet ongewenst is. De afkeer van ongemak zit diep in onze cultuur. We leven in een buitengewoon veilig en gemakkelijk land. De rijkdom is nog nooit zo groot geweest, daar zit een gevaar aan, dat we de essentie afleren: ongemak als bron van ontwikkeling. We gaan onze ontwikkeling uit de weg omdat het ongemakkelijk is".

We zien steeds meer ouders die hun kinderen 'overbeschermen', wat zijn hiervan de consequenties?

Mark Mieras: "Overbescherming is een brede tendens in Nederland. We willen zo graag dat onze kinderen succesvol zijn dat we ze aan het handje meenemen en alle hindernissen wegpoetsen. En zo zitten we juist hun succes in de weg. We ondermijnen hun zelfredzaamheid en initiatief. Zonder ongemak houdt de ontwikkeling op. Kinderen gaan hierdoor hun eigen ontwikkeling en persoonsvorming uit de weg. Je ontkomt er niet aan dat je fouten maakt, je moet je overgeven aan een proces dat je niet overziet. Een verrassing leren ervaren of dat iets anders blijkt te zijn dan je verwacht. Ontwikkeling is een continu proces van uit je eigen overtuigingen stappen, het is net als een reptiel dat regelmatig vervelt. Transformatie is nu eenmaal een ongemakkelijk proces.

Aan de passieve manier waarop kinderen in hun stoel zitten zie je dat zij geleerd hebben ongemak uit de weg te gaan. In een toestand van afwachten gaat het geheugen uit. Wij laten het gebeuren dat kinderen als ze 's ochtends op school op hun plek gaan zitten, hun geheugen uitzetten. We vinden het normaal dat leerlingen mak in hun stoel zitten en luisteren naar de leraar en zich vooral niet met het proces bemoeien. Het geheugen gaat dan offline, is niet meer gekoppeld aan de rest van de hersenen. Het menselijk brein is namelijk gericht op exploreren, zelf ontdekken. Dan werkt het. Op het moment dat je passief bent, in het gemak gaat zitten, stopt het.

Muziek maken en zingen is een goede oefening om ongemak te ervaren en te ontdekken dat ongemak niet ongewenst is. Dat het heel fijn is en met plezier gepaard gaat. Het zet je uiteindelijk aan het leren. En leren is wat de hersenen het liefste doen. We zijn niet gebakken om het makkelijk te hebben, we zijn gebakken om plezier te maken. Door dit proces aan te gaan leer je kinderen om een leven lang te blijven leren".

Bij sommige leraren zien we handelingsverlegenheid bij het maken van muziek en zingen. Hoe kunnen ook zij actief met muziek aan de slag gaan op school?

Mark Mieras: "Handelingsverlegenheid ontstaat door het misverstand dat het om het resultaat gaat. Dat je een professionele uitvoering moet neerzetten. Maar het gaat om het proces, het onderweg zijn. Dat het onvolkomen is doet niet ter zake. Het eindproduct is ondergeschikt aan het plezier tijdens het proces van proberen en oefenen. Natuurlijk kan het eindresultaat wel bijdragen aan het plezier, maar het kan ook averechts werken. Ouders zorgen vaak voor een soort onvrijheid door op het resultaat gericht te zijn. Wanneer de liefde voor muziek in vrijheid ontstaat dan wordt die harmonisch. Kinderen stimuleren is goed maar tegelijk moet je ze ook vrijlaten om een eigen band met de activiteit op te bouwen. Dat doe je door niet op het resultaat gericht

TIPS

- Wat muziek doet met kinders Hersenen. Een publicatie voor het Jeugdcultuurfonds: <https://www.mieras.nl/schrijven/wat-muziek-doet-met-kinders Hersenen/>
- Meer info op www.mieras.nl

te zijn maar door het proces te ondersteunen. Kinderen stimuleren in hun enthousiasme, hun inzet. Je zou kinderen meer ruimte moeten geven om dingen zelf te doen en te ontdekken. Om te prutsen en om te falen, ongemak ervaren. Op het moment dat je met elkaar plezier hebt ben je succesvol. Dat is waardevol.

Die eerste ervaringen op de basisschool met een bepaald proces of met een bepaalde emotie zijn maatgevend voor hoe de verdere ontwikkeling verloopt. Later afleren is moeilijker dan aanleren. Als leraar op de basisschool heb je het voorrecht om de basis te leggen, je bent ongelooflijk belangrijk. Je staat aan de wieg van de ontwikkeling van een kind. Dat betekent dat je een grote impact hebt. Als er in onvrijheid geleerd wordt dan zal dat de gewoonte worden, ook op de middelbare school en als volwassene. Op de basisschool kunnen kinderen een soort zelfredzaamheid leren waardoor ze in staat zijn om diep van binnen te weten dat ongemak een groot plezier kan geven, en dat het daar in het leven ten diepste om gaat. ◀

| Auteurs: Lindsey Taels en Judith Kooistra |

Een zelfgemaakte herfstopera, de kleine Zeemeermin van De Nationale Opera, een mini opera en nog veel meer activiteiten. Op verschillende manieren hebben de leerlingen van de onderbouw van de Agora scholen kennisgemaakt met de kunstvorm Opera.

Lindsey Taels en Judith Kooistra kijken met ons terug op het operajaar met kleuters op basisschool de Hoeksteen.

Lindsey Taels is cultuur coördinator en leraar groep 4 op de Hoeksteen
Judith Kooistra is leraar groep 1/ 2 B op de Hoeksteen

Muziek prikkelt de zintuigen, wakkert het brein aan en raakt mensen vaak in het hart. Door te luisteren en live te ervaren, wilden ook wij op de Hoeksteen onze kleuters uitdagen om dat pure genot van samen muziek maken te ervaren. Volgens ons is het van groot belang zoveel mogelijk kinderen te laten kennismaken met zingen, (toneel-) spelen en bewegen. Niet alleen omdat op jonge leeftijd de basis wordt gelegd voor hun culturele ontwikkeling, maar ook omdat hun persoonlijke ontwikkeling er zoveel baat bij heeft.

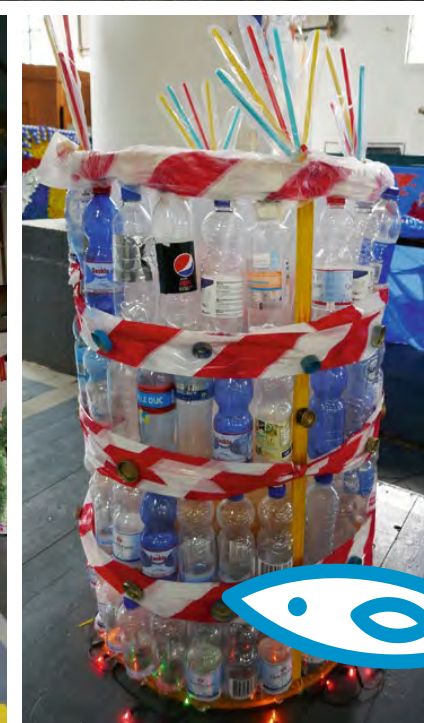
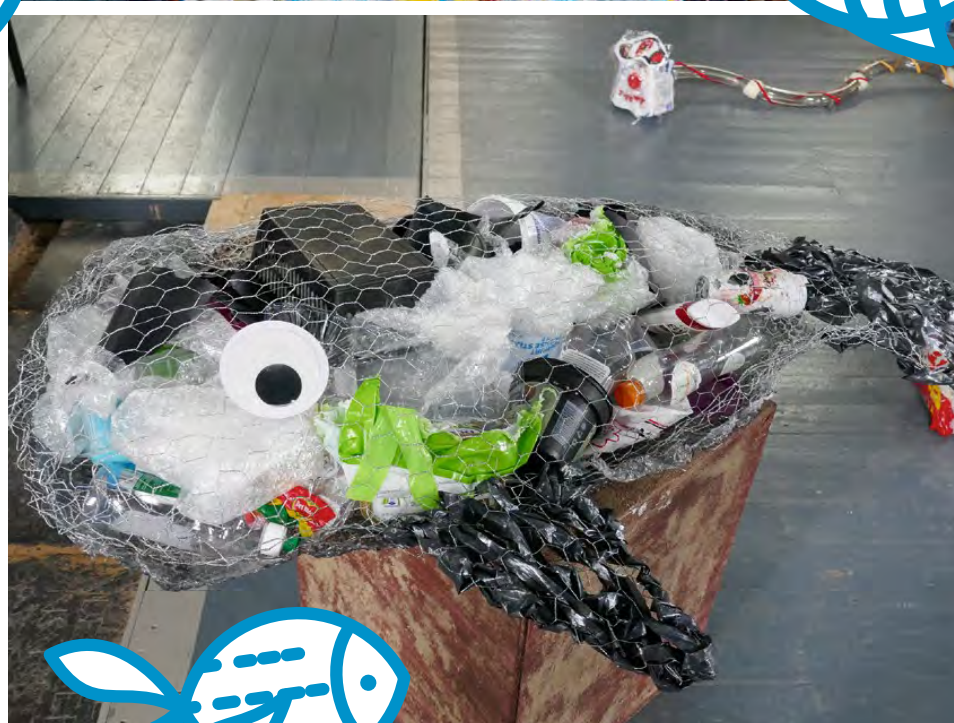
Onze kleuters kregen bij de aanvang van het project een workshop van een operazangeres van De Nationale Opera. Later mochten onze trotse kleuters samen met deze operazangeres voor de ouders een echte aria zingen. De kinderen reageerden daar zó enthousiast op, dat we vonden dat we daar iets mee moesten doen.

Toen we niet veel later het script van de kleuteropera 'Help, mijn stem is weg' tot onze beschikking kregen, stond ons besluit vast om opera extra aandacht te geven met de volgende opbouw. We lieten de kinderen kennismaken met opera en verschillende soorten liedjes. Eerst lazen we het verhaal in het geheel voor en vervolgens in delen. Daarna introduceerden we de liedjes één voor één. De kinderen reageerden

enthousiast, deden al snel mee en de hele dag hoorden we kleuters de liedjes zingen en neuriën. Het was aandoenlijk om ze te horen zingen. In de 'operahoek' werd het stuk steeds opgevoerd voor de rest van de klas. We besloten om onze kleuters van de Hoeksteen te laten vertegenwoordigen op de grande finale in Zaandam. Veel kinderen waren met hun ouders aanwezig en iedereen genoot met volle teugen. Een week later sloten we het thema op school af. Alle ouders werden uitgenodigd, waarna elke klas een voorstelling gaf van de gehele opera. Voor ons bij de Hoeksteen was het thema opera een zeer geslaagd project waar meerdere partijen van hebben genoten. We betraden gezamenlijk een wereld die verrast, verbindt en inspireert en dit met veel succes! ◀

Voor de onderbouw van Agora hebben Aga de Wit en Herma van Piekeren een Mini Opera gemaakt: 'Help, mijn stem is weg!'; een opera met liedjes en klassieke instrumentale muziek uit Carnaval des Animaux van Saint Saens en de Kindersymphonie van Mozart.

DE LEERLINGEN VAN DE GROEPEN 6 TOT EN MET 8 BEZOCHTEN DE JEUGDOPERA HONDENHARTJE WAARIN HET ONDERWERP 'PLASTIC SOEP' AAN DE ORDE KWAM. OP DE SCHOLEN ZIJN DE KINDEREN DIEPER OP DIT ONDERWERP IN GEGAAN. ELKE SCHOOL HEEFT EEN KUNSTWERK GEMAAKT VAN PLASTIC AFVAL. DE EINDPRODUCTEN ZIJN TIJDENS DE GRANDE FINALE GEËXPOSEERD IN DE OOSTZIJDERKERK IN ZAANDAM.

Interview met Ayke van Os, Gertru Pasveer en Aga de Wit

Van een vonk een vlam maken

| Auteur: Maaïke Haas |

Op 3 oktober 2018 interviewde ik als coördinator onderwijs bij FluXus, vakdocent Ayke van Os, programmaleider Muziek Maakt School, Gertru Pasveer en cultuurexpert Aga de Wit over hun visie op bildung, hun betrokkenheid bij het operajaar, de waarde van De Nationale Opera als partner en de manier waarop ze met scholen kunnen samenwerken rond dit thema. 'Wie weet worden deze kinderen wel toekomstig operapubliek...'

Maaïke Haas,
Programmacoördinator
Onderwijs bij FluXus, centrum
voor de kunsten in de
Zaanstreek

an de keukentafel bij FluXus aan de Klaas Katerstraat schuiven Gertru, Aga en Ayke aan, om te praten over bildung en het operajaar van Agora. Gertru werkt met haar team op veel scholen aan muziek-onderwijs via het programma Muziek Maakt School; een leerlijn muziekeducatie voor de groepen 1 t/m 8.

Hoe ervaar jij de visie op bildung in relatie tot Muziek Maakt School?

'Door de visie op bildung is de voedingsbodem op Agora-scho-

len zo anders; er wordt in ieder geval al gezongen. Dat merk je; binnen ons werkveld is cultuur zo vanzelfsprekend, het is fijn om in een schoolsfeer te werken waarin dit ook zo wordt ervaren.' Ayke begeleidt in opdracht van FluXus als vakdocent leraren bij het vormgeven van bildung in de lespraktijk. Hij is geregeld aanwezig bij team-overleggen op school: 'Ik ben erg fan van bildung. Het op de werkvloer krijgen is niet zo eenvoudig. De essentie van bildung en wat het kan betekenen voor de leraar is nog niet overal voldoende geland.'

Waarom merk je dit dan? 'De leraar als cultuurdrager is een heel belangrijke factor. En ze slaan zichzelf soms over, schieten te snel door naar het uitvoeren, invulling van bildung door activiteiten. Een operajaar invullen, zonder voldoende te weten van opera: dan zit de leraar in een lastig pakket.'

Bedoel je dat een leraar zichzelf moet blijven ontplooiën om beter vorm te kunnen geven aan bildung? 'In zekere zin wel. Bildung van de leerling is een gevolg van hoe je het als leraar hebt aangepakt.'

Gertru: 'Bij leraren zitten er soms meer schillen omheen, om te komen bij de innerlijke kunstenaar, terwijl die bij de vakdocent

aan de oppervlakte ligt. Dat heeft tijd en ontwikkeling nodig.'

Heeft dit operajaar een katalyserende werking gehad op bildung van de leraar?

Aga, cultuurexpert bij de afdeling onderwijs van FluXus reageert hierop: 'Nou, door dit project hebben leraren én leerlingen niet alleen actief gewerkt met (klassieke) muziek, maar ook ervaren dat het culturele bedrijf veel facetten heeft: verschillende sferen konden met elkaar verbonden worden.'

Ayke: 'Wat ik echt fantastisch vind aan dit project is dat Agora 'hoge kunst' als voorbeeld en inspiratie heeft gebruikt. Ze hebben gerenommeerde kunst ingezet, daar moet je moeite voor doen, maar dan heb je ook wat; Agora heeft hiermee echt een heel stevig format neergezet.'

Gertru: 'Je merkt echt dat er een vooroordeel is weggenomen bij veel leerlingen, leraren en ouders. 'Ik wist niet dat opera zo leuk was! ', heb ik geregeld gehoord.' 'Zeker!', Aga veert op, 'Ik heb gezien hoe leerlingen en leraren opera omarmden. Opera werd normaal en was niet meer iets raars van gillende dames en heren.'

Toen het operajaar begon was FluXus al op verschillende scholen actief in advies of activiteiten rond cultuuronderwijs. Hoe heb je kunnen aansluiten of toevoegen vanuit je vakgebied of programma?

Gertru: 'In het kader van wat Ayke net zei over de leraar als cultuurdrager: op twee scholen heb ik samen met Aga een workshop kunnen geven voor leraren over wat opera nu eigenlijk is. Naast een lezing over muziekhistorie was er een gedeelte dat bestond uit ideeën om met de eigen klas een kleine opera te maken, met aandacht voor beeldtaal en enscenering.'

Aga: 'Ik weet dat verschillende kunstvakdocenten scholen hebben ondersteund op muzikaal, beeldend- en regiegebied. Er zijn zelfs verbindingen gelegd

met techniek- en maakonderwijs en de plastic soep. Opera biedt zoveel mogelijkheden voor verbinding en (creatieve) ontwikkeling: de taal van de muziek, de vormgeving, interpretatie binnen de regie, de dilemma's van de hoofdpersonages, de culturele en historische waarde. Het is een rijke bron. Daarnaast is het proces van instuderen, samenwerken, durven zingen en spelen ervaren, heel waardevol. Zelfontplooiing pur sang...'

Bij FluXus hebben we het wel over 'van een vonk een vlam maken'. Hebben jullie dit zien gebeuren op de scholen?

Aga: 'Ik heb kinderen boven zichzelf zien uitstijgen: een meisje, dat ik kende als teruggetrokken en onzeker, straalde en stond als een echte diva op het toneel haar solo te zingen, bewonderd door haar klasgenoten. Dit vergeet ze nooit meer!' Gertru vult aan: 'Die succeservaringen zag je goed in de uitvoeringen van groep 7. Daar vlamde het echt.'

'Er zijn leuke voorbeelden van hoe scholen het aangepakt hebben', vertelt Ayke. 'Bijvoorbeeld een koor door ouders en team. Fantastisch toch! Het goede van iets als opera is dat er onderlagen zijn die je voelt maar niet kan benoemen. Hier kun je als kunstvakdocent bewustzijn op creëren. De onderlagen werden bespreekbaar. Vanuit verschillende perspectieven in gesprek gaan met leerlingen en leraren, dan gebeurt er iets bijzonders.'

Ayke sprak net over de inzet van hoge kunst tijdens het operajaar. Daarvoor heeft Agora samenwerking gezocht met De Nationale Opera. Wat voegt dit toe?

Aga: De Nationale Opera heeft de scholen de gelegenheid gegeven om een kijkje in de 'professionele' keuken te krijgen. De zangdocenten en live begeleiding op piano waren echt een gouden greep.' Ayke vult hierop aan: 'Als kleinkunstenaar heb ik niet veel met mooi zingen. De Nationale Opera kan in de praktijk moeilijk het ambacht loslaten. Techniek is soms leuk, maar vervolgens is het niet verstaanbaar. De taak is het stuk te vertellen en dat doen we toevallig zingend; de leerlingen in de beleving van dat verhaal krijgen, daar gaat het om. De prestatie van een perfecte rol spelen of heel mooi zingen, zou voor mij minder belangrijk zijn.'

Aga, jij hebt op verzoek van Agora voor de scholen nog een programma kunnen toevoegen aan het aanbod van De Nationale Opera.

'Inderdaad. Ik heb samen met Herma van Piekeren de kleuter-opera Help, mijn stem is weg! geschreven en een introductieles gegeven voor de leraren van de onderbouw.

Waar zien jullie nog mogelijkheden voor een organisatie als FluXus in een soortgelijke samenwerking met Agora?

Gertru: 'Als we bij de ideeëvorming betrokken worden, kunnen we vanuit onze expertise op muziek of drama mogelijkheden aandragen.'

'Ja', zegt Aga: 'Wat mij betreft hadden we als FluXus meer kunnen doen voor de aansluiting van andere partners, professioneel of uit het amateurcircuit op het operajaar. Meer sneeuwbaaleffect. Wat ik nu voor onze adviesrol richting Agora-scholen belangrijk vind is dat we het vuurtje brandend houden en op deze goede flow verder samenwerken aan goed cultuuronderwijs.' ◀

OPERAJAAR vol ervaringen en verrassingen

| Auteur: Marjan Tromp |

Ik ben enthousiast geworden voor bildung op het moment dat ik de leergang 'Bildung voor schoolleiders' ben gaan volgen.

De zoektocht naar wat is bildung? Wat maakt dat je gebildet bent?, en voor mezelf de vraag: hoe maken we bildung zichtbaar en vooral merkbaar in onze school?, houdt me tot op de dag van vandaag bezig.

Door mijn enthousiasme en de kansen die ik zie om ieder kind in de socialisatie (vanuit jezelf naar de ander) of zoals Agora het benoemt 'leren leven', te begeleiden, neem ik ook het team mee in de zoektocht.

Marjan Tromp,
directeur de Rietvink

Brede vorming bij basisschool de Rietvink

We zijn op de Rietvink al enige tijd bezig met bildung (en nee, er is geen ander woord voor in de plaats te zetten). De noodzaak om ieder kind een brede ontwikkeling mee te geven naast de cognitieve doelen die behaald moeten worden, is duidelijk. We werken al jaren aan kinderen vertrouwen te geven, verantwoordelijkheid, leren door te zetten als het lastig wordt en ze de wereld laten ontdekken. De vragen: wat geven we aan onze kinderen mee voor hun verdere leven? Wat is merkbaar in onze school als het gaat om een brede vorming? zijn echter nog niet volledig beantwoord.

We hebben het er met elkaar over, wat vinden we belangrijk naast de kernvakken? Ik noem vertrouwen hebben in jezelf, verantwoordelijkheid nemen, leren leren, presenteren, debatteren, filosoferen, enz. Wat vraagt het van het team, hoe leef je voor en steek je zelf het plein over om je te begeven in verschillende sferen? We zijn er nog niet uit, maar door in gesprek te blijven met elkaar zijn we op weg om de kinderen te begeleiden vertrouwen in zichzelf te hebben om zich te kunnen bewegen in de wereld van straks.

Een ambitieus plan

De aankondiging van het operajaar heeft eerst even

moeten bezinken.

Het waarom was meteen duidelijk en een enorme kans om de trainingssfeer Kunst breed uit te zetten en te verbinden met andere trainings- en levenssferen. Bovendien een ambitieus plan dat ook van durf getuigde, en niet met de minste organisatie: De Nationale Opera.

Het team reageerde in eerste instantie hetzelfde als ikzelf deed: 'Hoe gaan we dat in de school uitzetten? Wat wordt er van ons verwacht?' De kaders waren ruim en veel moest nog ingevuld worden.

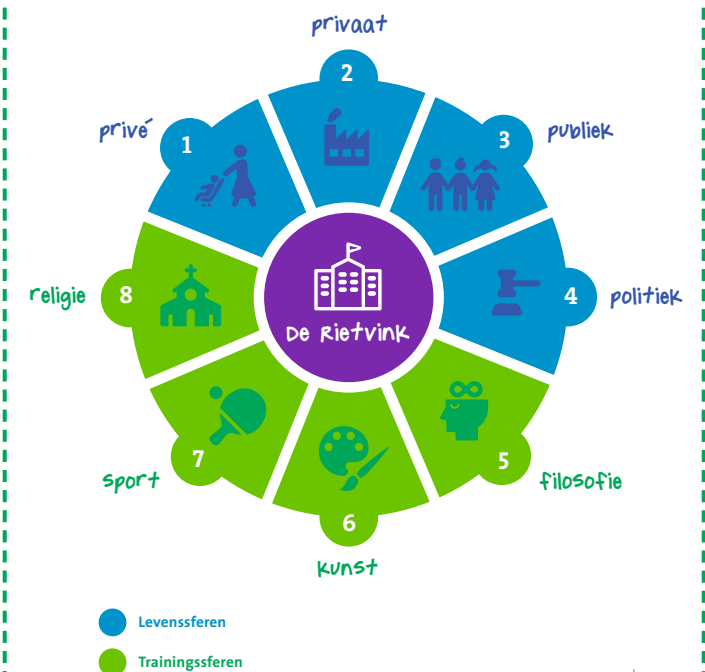
We kozen voor de opera binnen de trainingssfeer Kunst dat een vast onderdeel is van onze driejarencyclus van thema's. Na een bezoek aan De Nationale Opera begon het thema opera in ons aanbod vorm te krijgen. In de maanden daarna werd in iedere bouw gewerkt aan een aspect van opera. Verschillende trainings- en levenssferen kwamen aan bod en de agora werd overgestoken: kleuters werkten aan een orkest en maakten instrumenten, er werden theaters gemaakt, marionetten, lapbooks, groep 7 beet zich vast in de opera Prinses Turandot en iedere ochtend klonk er operamuziek bij het binnenkomen in de school.

De afsluiting van het thema was in stijl; 's avonds kwamen alle kinderen in operakleding, iedereen kreeg een glas champagne bij binnenkomst en er waren in het hele gebouw allerlei optredens en tentoonstellingen van kinderen en gasten. Ouders, opa's en oma's en andere belangstellenden kwamen ogen te kort om alles te bekijken en te beluisteren.

We hebben de kans gekregen om dit thema opera voor alle kinderen en leraren toegankelijk te maken en zo kennis op te doen rondom de trainingssfeer Kunst als onderdeel van bildung. De zoektocht naar 'wat maakt dat je gebildet bent en hoe realiseren we bildung in onze school?' is nog niet afgerond, maar het thema opera en hoe we dit hebben uitgewerkt, zal ons zeker bij blijven. ◀

Bildungsagora

www.de-rietvink.nl

AGORA EN BILDUNG, een doorgaande ontwikkeling

| Auteurs: Rien Spies |

Het fantastische operajaar van Agora vond zijn oorsprong in het Agora-bildungsmodel. Het was een zeer ambitieus plan, maar het werd uiteindelijk een groot succes.

Is Agora nu klaar met bildung? Nee zeker niet. In het lopende schooljaar werkt Agora aan het nieuwe koersplan voor de periode 2019-2023. Op het moment van verschijnen van deze Markplaats is dat plan nog niet klaar, maar zeker is wel dat bildung ook voor de komende periode weer een centrale plek blijft innemen. Dit doet Agora in het besef dat kinderen moeten worden voorbereid op een toekomst die we nog niet goed kennen, maar waarvan we zeker zijn dat een brede vorming noodzakelijk is om samen met die kinderen die toekomst te realiseren. Agora blijft dit doen vanuit de sferen van het Agora-bildungsmodel, dat een volledig model vormt van de wereld waarin we ons begeven, vroeger, nu en in de toekomst.

De komende periode zullen we, naast keuzes die scholen zelf nog maken, veel aandacht besteden aan een ander aspect van bildung, namelijk de onderzoe-

kende leraar en de onderzoekende school. Onderzoeken doen we in de breedste zin van het woord. Op het gebied van de onderwijsresultaten, op het gebied wetenschap en techniek in het curriculum, in onze zoektocht naar de talenten van kinderen, op het gebied van het onderwijs nog meer passend maken, in 'wat werkt nu echt' en met de vraag hoe we ons onderwijs continu kunnen verbeteren. De sferen van het Agora-bildungsmodel geven hierbij houvast en verbinden. Onderzoek kunnen doen, onderzoekend zijn, de wereld bevragen is noodzakelijk om het Agoraplein van bildung te kunnen oversteken. Om zelf keuzes te kunnen maken, de eigen talenten te ontdekken en niet blindelings over te nemen wat anderen vinden. Het hebben van een onderzoekende houding is van levensbelang.

Naast dat het Agora-bildungsmodel structuur kan geven aan het curriculum van het onderwijs kan het ook mede antwoord geven op de vraag naar de bedoeling van het onderwijs. We komen dan uit bij de drie domeinen die Gert Biesta benoemt: kwalificatie, socialisatie en subjectvorming. Biesta pleit voor wereldgericht onderwijs, dat verder gaat dan kind- en leerstofgericht onderwijs. Het gaat om de vraag: wat betekent het voor een kind om te bestaan? In en met de wereld. Dat is dus niet direct gericht op kind of leerstof, maar WERELDGERICHT. De drie domeinen zijn hierbij niet los van elkaar te zien en overlappen elkaar. Kinderen moeten kennis hebben van de wereld en vaardigheden bezitten. Ze maken ook onderdeel uit van een samenleving waaraan ze met hun talenten een bijdrage kunnen leveren en echt kunnen samenwerken. Maar kinderen dienen ook een eigen identiteit te ontwikkelen, voorzien van een eigen mening, vrij en geëmancipeerd. Bildung is en blijft een geweldige opdracht voor de scholen van Agora. ◀

Interview met leerlingen van Agora

Ik kan het!

| Auteurs: Carlita Koningstein |

MATHIJS VAN DER PUTTEN

Ik ben 11 jaar en zit op de Hoeksteen in Krommenie. Ik speelde in de voorstelling de beul. Ik wilde die rol spelen omdat de beul rapt, ik hou van rappen en zit vanaf mijn vijfde op drumles. Toen ik het was geworden moest ik veel oefenen.

'Je moet het Gewoon Doen, zei ik tegen mezelf.'

MAXIME NSAMI LUMUMBA

Ik ben 11 jaar en zit op de Willibrord in Zaandam. In de voorstelling prinses Turandot speelde ik de rol van prins Calaf. We mochten kiezen welke rol je wilde spelen en moesten toen auditie doen. Tijdens de auditie moest je acteren. Ik had dat in groep 5 al gedaan als naschoolse activiteit.

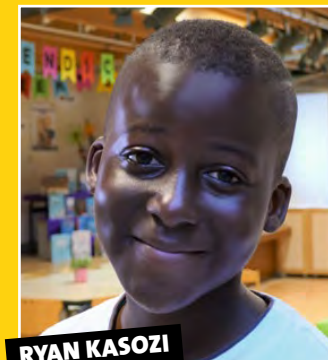
'Ben trots op mezelf, op wat ik Gedaan heb tijdens De voorstellingen.'

JULIËTTE HEIJNE

Ik ben 11 jaar en zit op WormerWijken in Wormer. In het operajaar presenteerde ik het Opera aan de Zaanjournaal en samen met Bart Meijer de grande finale in het Zaantheater. Op school deed ik mee met Prinses Turandot. De directeur van mijn school vroeg mij voor de presentatie, zij wist dat ik samen met een vriendin een YouTubekanaal met 200 volgers heb en dat ik wel eens in een film heb gespeeld. Ze dacht dat ik het vast wel kon.

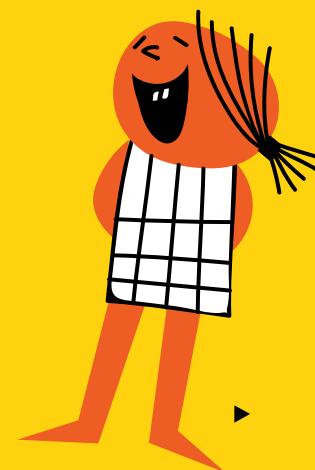
'Ga Doen wat je leuk vindt. ook als je het spannend vindt.'

RYAN KASOZI

Ik ben 11 jaar en kom uit Oeganda. Ik zat eerst op de kernschool en nu op de Korenaar in Oostzaan. Ik wilde heel graag prins Calaf in de voorstelling spelen. We mochten in de klas zeggen welke rol we wilden spelen. De juf zei dat ik prins Calaf mocht worden maar dat ik dan ook thuis veel moest leren en oefenen want het was veel tekst. Ik dacht: ik ga het toch proberen.

'Ik Word vrolijk als ik zing, Dan vergeet ik De verdrietige Dingen in mijn leven een beetje.'

Wat vind je van opera?

Mathijs: Ik wist nog niet wat opera was. De eerste keer dat ik het hoorde vond ik het heel hard en heel hoog. Ik wist niet dat een operazangeres zonder microfoon zingt. Dat vind ik wel knap.
Ryan: ik kende het nog niet maar ik hou wel van zingen. Dat komt door mijn oudere zus, zij zingt veel en dat wilde ik ook. Ik word vrolijk als ik zing, dan vergeet ik de verdrietige dingen in mijn leven een beetje. Ik word er hoopvol van.

Juliëtte: ik kende opera nog niet. Ik dacht dat het supersaai zou worden. Maar het was superleuk om met de hele klas een voorstelling te maken. We zijn veel aardiger voor elkaar geworden door veel met elkaar samen te werken. Je hebt elkaar tijdens de voorstelling toch nodig.

Hoe voelde het om op te treden?

Maxime: Bij acteren en zingen voel ik me goed. Het onthouden van de teksten en de liedjes was moeilijk, maar ik heb veel geoe-

fend. Zelf invulling geven aan een rol is leuk. Bijvoorbeeld als ik verdrietig moet zijn dan denk ik na hoe ik dat moet doen. Dan denk ik aan iets verdrietigs. Als dat lukt voel ik me trots.
Ryan: Ik wilde graag aan mijn moeder laten zien hoe goed ik kan zingen. Ze vond het heel knap en was erg trots op mij. Toen ik naar het Zaantheater ging vond ik het heel spannend want ik dacht dat ik daar alleen moest zingen, maar gelukkig waren er meer kinderen. Ik vond het heel leuk om voor zo'n grote zaal op te treden, om al die mensen vrolijk te maken. Daar word ik zelf ook vrolijk van.

Welke nieuwe Dingen heb je geleerd?

Juliëtte: Ik heb geleerd te presenteren met een autocue. En ik moest presenteren met een zender om, dat had ik ook nog nooit gedaan. De eerste keer was ik vergeten dat ik hem nog om had en was ermee teruggegaan naar de klas. Ik heb ook geleerd beter naar mezelf te kijken, kritischer. Zo zag ik dat ik in het eer-

ste journaal weinig lachte. Dat heb ik in het tweede journaal meer geprobeerd.
Mathijs: Acteren was nieuw voor mij. Ik heb geleerd hoe je op het toneel moet staan: met je gezicht naar het publiek, met je kin omhoog en dat je hard genoeg moet praten of zingen.
Ryan: Ik heb zangtechniek geleerd. Geleerd hoe ik hoog kan zingen en goed adem te halen. Maar ook hoe ik moet staan en dat ik de zaal in moet kijken.
Maxime: In groep 5 vond ik mezelf slecht acteren. Nu vind ik mezelf beter geworden, ik gebruik meer emotie. En ik kijk naar andere acteurs hoe zij het doen. Ik heb geleerd echt te zingen, in een zaal met publiek. Dat was erg leuk, ik hou van zingen. Maar het was ook spannend. Ik was vooraf zenuwachtig, maar toen ik mijn moeder in de zaal zag zitten werd ik rustig.

Wat heb je over jezelf geleerd Door Dit te Doen?

Juliëtte: Presenteren, mensen plezier brengen en vermaken geeft mij een goed gevoel. Ik zou dat later wel als werk willen doen, zowel presenteren als acteren. In het Zaantheater was het veel spannender dan voor de camera. En het was ook cool met zoveel publiek en echte bekende mensen op het

toneel. In een zaal is veel echter en leuker met al die mensen die naar je kijken.
Ryan: Ik wist niet dat ik zo goed kon zingen. En ik wist ook niet dat andere mensen het knap vinden zoals ik zing. Ik twijfelde aan mezelf toen ik al die teksten moest leren: kan ik het wel? Maar ik heb doorgezet want ik wilde het echt heel graag. Misschien ga ik nu wel verder met zingen, maar ik zit ook al op voetballen en dansen, dus dat weet ik nog niet. Ik weet nog niet of ik later zanger wil worden want ik wil ook dokter worden. Om kinderen in andere landen zoals Oeganda, beter te maken en hoop te geven.
Maxime: Ik zou later wel iets met muziek willen doen, op de gitaar en zingen of acteren. Ik wil wel beroemd worden. Ik wil het publiek plezier geven. En dat geeft mij ook weer plezier. Ik voel me na het operajaar wel anders. Ik voel me goed. Ben trots op mezelf, op wat ik gedaan heb tijdens de voorstellingen.
Mathijs: Ik wist dat ik optreden leuk vind, dat heb ik met drummen vaker gedaan. Maar acteren, stoer doen in de rol van de beul, dat was nieuw. Ik wist niet dat ik het kon. Je moet het gewoon doen, zei ik tegen mezelf. Ook al gaat het minder goed je kunt er altijd iets positiefs uit halen. Ik dacht: als het fout gaat, ben ik in ieder geval toch op het podium geweest. Maar het is goed gegaan hoor. Ik heb meer vertrouwen in mezelf gekregen.

Welke tips heb je voor andere kinderen om hun talent te ontdekken?

Mathijs: Als je weet dat je iets kunt maar je durft niet, dan moet je het toch proberen. En als het fout gaat is het niet erg, je hebt het dan toch gedaan.
Ryan: Als je iets heel graag wil, dan moet je doorzetten. Je moet niet twijfelen en denken 'dat kan ik niet', maar je moet in jezelf geloven.
Juliëtte: Ga doen wat je leuk vindt. Ook als je het spannend vindt. Ga het gewoon proberen, durf het te doen.
Maxime: Veel uitproberen tot je iets vindt dat leuk is. Ik heb van alles gedaan: djembé, dj-les, gitaar en zingen.

Welke tips heb je voor leraren zodat ze een talent kunnen stimuleren?

Mathijs: Je kunt op school wat vaker iets doen met muziek en zingen. Een leraar kan een kind tips geven om het verder te helpen bij zijn talent.
Ryan: De juf of meester kan aan kinderen vragen wat ze willen worden. En ze een kans geven als ze iets willen doen.
Juliëtte: Een leraar moet interesse tonen in de kinderen. Als hij/zij weet wat kinderen leuk vinden en goed kunnen kan hij/zij ze een kans geven.
Maxime: Een leraar moet lesgeven over veel verschillende dingen: muziek, tekenen, sport, acteren. Dan kun je er achter komen wat je goed kan.

Wat vond je van het operajaar als je er nu op terug kijkt?

Mathijs: We hebben tijdens het maken van de voorstelling met de klas veel gelachen met elkaar en veel lol gehad. We moesten veel samenwerken, want zonder samen te werken was het niet gelukt om zo iets moois te maken. We hebben elkaar vaak geholpen, bijvoorbeeld als iemand het spannend vond.
Juliëtte: Dit was mijn leukste jaar op de basisschool. Door het operajaar heb ik zoveel dingen gedaan die ik leuk vind, dat ik blij naar school ging en er steeds meer zin in kreeg. ◀

Interview met Hans Veldhuizen

DAAR WAAR JE STRUIKELT, ligt je schat

| Auteur: Arie van Ballegooijen |

Hans Veldhuizen dirigeerde, als altijd op enthousiaste en inspirerende wijze, op de Burcht in Zaandam tijdens de grande finale van Opera aan de Zaan, het koor van (groot-)ouders en medewerkers. Voor deze finale had Arie van Ballegooijen een gesprek met hem over zijn werk en zijn rol bij het Opera aan de Zaan koor.

De rol van de leraar was essentieel

Hans, afkomstig uit Gorinchem, werd al heel jong gegrepen door de muziek. Zijn moeder zong altijd in huis. Bovendien was hij door een lastig ongemak, een ziekte aan zijn heup, veel aan huis gekluisterd en niet bij

machte zijn vermaak in sport te zoeken. Beide aspecten maakten dat muziek voor hem heel belangrijk werd. Hij viel ervoor als een blok. In beginsel voornamelijk klassiek. En al heel jong ook opera. Hij had al jong zangles en zelfs zong hij als tienjarig jongetje al mee in een professionele operaproductie. Die ervaring was richtinggevend. 'Bestaat dit ook? Dit geeft energie.' Het is een ervaring die Hans dus al jong opdeed.

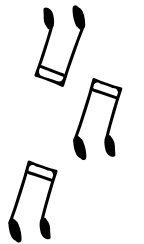
Ook kreeg hij pianoles, en wel van een inspirerende leraar die hem motiveerde vol te houden en hem, door het tonen van muzikale vergezichten, door voor te spelen bijvoorbeeld, wist over te halen piano te blijven spelen. Hij was precies de leraar die je wil tegenkomen: iemand die vuurtjes in je aanblaast, niet uitdooft. Je ziet maar weer, zegt Hans, hoe essentieel een leraar is (!).

Vertellen over muziek, improviseren, arrangeren

Hij krijgt bij zijn zangworkshops regelmatig verhalen te horen van mensen die niet mee mochten zingen, omdat ze de tonen niet helemaal juist troffen. Wat dan kan gebeuren is dat het

Hij was precies de leraar die je wil tegenkomen: iemand die vuurtjes in je aanblaast, niet uitdooft. Je ziet maar weer, zegt Hans, hoe essentieel een leraar is (!).

plezier in zingen en musiceren verloren gaat en dat is jammer... Zo moet het niet, en hoe dan wel toonde zijn pianoleraar, want vooral door zijn stimulerende houding ging Hans thuis piano spelen 'als een bezetene'. En door zijn zo gewekte passie voor muziek was er voor hem dan ook maar één optie: het conservatorium. En ook daar ontmoette hij een docent die een beslissende stempel zette door hem voor te houden: "Oriënteer je breed." Jij bent niet iemand om acht uur per dag met oogkleppen op achter de piano Bach te zitten studeren. Jij wil ook vertellen over muziek, improviseren, arrangeren. Een gevlugeld woord van zijn eerste pianoleraar was al: "Dat is ook mooi, maar het staat er niet," als Hans weer eens zelf met de muziek aan de haal gegaan was. Die docent had in de gaten dat Hans op zijn plek was als hij met muziek bezig kon zijn binnen een sociale context. Hans heeft deze raad opgevolgd en er nooit spijt van gehad. Op die manier kun je misschien nog meer van jezelf overbrengen en er anderen in meenemen – en dan zowel kinderen als volwassenen. En graag door middel van opera, want dat is een geweldige vorm. Zingen is zo belangrijk, zo van de mens. En, zegt hij, het instrument, de stem, heb je altijd bij je. 'Zing vrolijk, zing droevig, maar zing' is dan ook één van de teksten die bij de grande finale op de Burcht heeft geklonken.

Actuele thema's

Hans is een makkelijke prater, maar op mijn vraag, wat voor hem de kern van opera is, wordt hij een moment bedachtzaam. Verhalen, zegt hij dan, en de emoties die erin meekomen. Het gaat hem niet zozeer om de techniek, het belcanto of zo, maar vooral om de emoties die in opera's zo'n allesoverheersende rol spelen. En, zegt hij, opera is zo actueel. Allerlei zaken die nu spelen in het maatschappelijk debat, vind je al in opera terug. Dat is niet alleen doordat de setting vaak in het nu geplaatst is, ook al helpt dat erg mee. Maar het is toch vooral, omdat de thema's van veel opera's zelf tijdloos zijn. Neem nu de recente opvoering van Mozarts La Clemenza di Tito door De Nationale Opera. Daarin wordt het verhaal over een aanslag naar het heden gehaald. Het

volk rouwt om de slachtoffers. Het gaat om onmacht, hoop, vergeving. Zo wordt zo'n opera van een paar honderd jaar oud heel actueel en inspirerend. En dan hebben we het nog niet eens over de schitterende muziek. Hans studeert elk seizoen, in opdracht van De Nationale Opera, koorden uit opera's in en samen met de deelnemers wordt zo het werk al zingende verkend: wat drukt dit stuk uit? Waar staat het in de opera? Wat is de functie ervan? Zo ervaren mensen aan den lijve wat we hier zingen. Veel van die koorleden bezoeken daarna een uitvoering van die opera in De Nationale Opera & Ballet. Zo'n bezoek krijgt dan een andere, diepere lading.

Juist die 'andere' aspecten maken een mens tot mens

Ook kijkt hij uit naar de uitvoering op de 22e juni (deze ligt inmiddels achter ons) op de Burcht in Zaandam. Hij is geraakt door de gedrevenheid van de deelnemers. Ook met het grote koor van (groot-)ouders en leraren vindt hij het fantastisch werken. De sfeer is prettig, er is veel ruimte voor humor. Dat

laatste was mij ook opgevallen in het half uur dat ik de repetitie bijwoonde, terwijl het toch geen ogenblik melig werd, een enorme valkuil voor veel koorleiders, die ik daar vaak in heb zien vallen. Mij viel op hoeveel energie Hans in zo'n repetitie steekt, maar, zegt hij, door de enorme respons krijg je zelf ook weer energie. Als je niets terugkrijgt is het heel zwaar, maar dat is hier totaal niet aan de hand. Het is heel inspirerend om met deze mensen te werken. Hans' positieve manier van werken (Niet: "Ik hoor de alten bijna niet.", maar "De alten mogen wat meer klank maken.") en zijn algemeen erkend charisma dragen natuurlijk heel veel aan die prettige werksfeer bij. Ook vindt Hans Agora zeer te prijzen vanwege dit initiatief, zeker in een tijd waarin vooral meetbare opbrengst ertoe lijkt te doen en artisticeit al gauw wordt weggemoffeld. De schoolorganisatie Agora geeft er blijk van te beseffen, dat het juist die 'andere' aspecten zijn, die de mens tot mens maken. En na deze prachtige woorden bedank ik Hans voor het prettige gesprek en sluit het af. ◀

Opera, je moet het maar durven!

Auteur: Mariette Schreuder

Schooljaar 2017-2018 ligt alweer enige tijd achter ons en de operageluiden zijn inmiddels verstomd. De mooie herinneringen zijn echter gebleven en de trots en het plezier is nog volop voelbaar. Samen met het team van basisschool de Piramide hebben we de opera van alle kanten onderzocht en beleefd. Ook hebben we in het teken van het thema van de opera Hondenhartje, plastic afval verwerkt tot een mooi kunstwerk.

bij de start werd aangegeven dat we de opera vanuit het Agora-bidingsmodel wilden benaderen en dat we ouders hierin zowel passief als actief wilden betrekken. Als cultuuroördinator nam ik het team in een presentatie over de opera mee langs de private, publieke, privé en politieke levenssferen en de trainings-sferen kunst, religie, politiek en sport. Om met elkaar te kijken en te bespreken waar de verbinding met opera en de verbindingen tussen de sferen onderling gemaakt zou kunnen worden. De professionele samenwerking met De Nationale Opera maakte deze brede ambities realiseerbaar. De eerste kennismaking met onze operacoach en operazangeres en het aansluitende optreden van

de hele school voor ouders was een luid en muzikaal startsein van een groots evenement!

De kinderen stegen boven zichzelf uit

Bij de productie van de opera van de groepen 7 konden we de wens om ouders (en grootouders) zo veel mogelijk te betrekken bij de opera optimaal uitvoeren. Met de inzet van enthousiaste leraren en de professionele inzet van onze operacoach Johan van der Zwet werd een draaiboek gemaakt. Gekeken werd wat er allemaal bij het tot stand komen van een opera zou komen kijken om een succesvolle voorstelling neer te kunnen zetten; een naaiatelier om kostuums te ontwerpen en te maken, een PR (promotie) groep om flyers en posters te maken en het programmaboekje samen te stellen, licht- en geluidstechnici, decorbouwers, verslaggevers voor 'the making of': aan alles werd gedacht. De leerlingen werden ingedeeld waarbij ze een keuze konden opgeven voor zang en/of een rol of een van de andere werkgroepen. De kinderen uit de werkgroepen vormden tegelijkertijd het koor. Ouders konden zich opgeven voor een van de werkgroepen. Met een team van 20 ouders hebben de leerlingen drie maanden lang wekelijks gerepeteerd, geproduceerd en vooral veel geleerd: geleerd om ideeën te realiseren, geleerd om uit hun comfortzone te stappen en in de spotlights te gaan staan, om zichzelf uit te dagen en vooral geleerd om samen te werken. Een dergelijk grote productie is alleen mogelijk wanneer je elkaar inspireert, vertrouwt en samenwerkt. Veel zweet en soms tranen kostte de totstandkoming van de opera, maar het zorgde vooral voor verbinding en gaf veel plezier. Tot drie keer aan toe werd Prinses Turandot met veel passie opgevoerd! Hierbij stegen de kinderen boven zichzelf uit: een ontroerend moment voor ouders en leraren!

Als cultuur coördinator werd ik vooral geraakt door het plezier en de trots die ik bij de kinderen voelde, de positieve inzet van

de leraren, ouders en coach en het vertrouwen van de directie om zoveel culturele ruimte in te mogen nemen.

Maar ook de andere groepen hebben niet stil gezeten: de buitenschoolse opvang sloot aan met opera activiteiten in de vakantie. Er waren optredens van ouders die muziek kwamen maken in de klas tot een bewerking van Die Zauberflöte van Mozart en grote plastic kunstwerken die gemaakt werden naar aanleiding van het thema van de kinderopera Hondenhartje. Tijdens de grande finale op De Burcht in Zaandam kon iedereen nog eens genieten van een selectie van al dit prachtige werk.

Durven is het sleutelwoord om tot leren te komen

In de Oostzijderkerk hingen een levensgrote haai, een enorme kreeft en grote kwalen te pronken tussen allerlei andere plastic creaties. De grote hoeveelheid plastic die met gemak werd aangevoerd om de kunstwerken te maken deed maar al te goed beseffen hoeveel plastic we wel niet gebruiken en voor hoeveel afval en milieuvervuiling dit zorgt. Het enthousiasme van teamleden en ouders zagen we terug in het operakoor: met maar liefst 45 koorleden maakten we een groot deel uit van het Opera aan de Zaankoor. Zo verlegden en voorzichtig als de noten werden gezongen tijdens de eerste repetitie zo uitbundig schalden de operaliëderen op De Burcht tijdens het publieke optreden. De leerlingen van de groepen 7 deden daar nog een schepje bovenop door op de catwalk hun prachtige zelfgemaakte kimono's te showen. Misschien lijkt het niet bijzonder om zo groots uit te pakken met een project. Maar in de huidige tijd waar toetsen en rendement de boventoon voeren is het dapper om als leraar te durven besluiten dat je een groot deel van je schooljaar gaat besteden aan een dergelijke culturele activiteit. Het is dapper om je op een

terrein te durven begeven waar je zelf niet veel van af weet en je je misschien ook niet comfortabel bij voelt. Het is dapper om als organisatie de opera zo groots en professioneel aan te willen pakken, het vraagt veel van je medewerkers.

Mark Mieras zei het ons nog eens in de lezing van 17 oktober jl.: durven is het sleutelwoord om tot leren te komen. Wanneer wij als leraren durven los te laten, durven ons ongemakkelijk te voelen, durven het niet te weten, durven fouten te maken, het durven te laten gebeuren, zal nieuwsgierigheid gewekt worden, de verrassing groot zijn en de leeropbrengst nog groter. Ook onze operacoach Johan durfde los te laten na de opera. Hij werkt momenteel als zij-instromer hier op de Piramide. Een spannende stap die lef vergt om uit zijn comfortzone als muziekdocent te stappen. In het licht van Bildung en de voorwaarden om leerlingen breed te vormen kunnen we terugrijpen op een aantal componenten die Bildungsfilosoof Joep Dohmen ons al eerder voorschotelde in een Marktplaats van 2016: zelfkennis, zelfexpressie, narratieve verbeelding, discipline, motivatie, omgaan met kwets-

baarheid, lichamelijkheid, inzicht: het kwam allemaal voorbij tijdens het opera proces. De opera bood ons de mogelijkheid om op professionele wijze te werken aan de brede ontwikkeling van kinderen en van ons zelf. Als cultuur coördinator heb ik genoten van opera als vormingsvorm. Met dank aan de Agora opera crew die dit mooie opera jaar mogelijk maakte! ◀

TIP 1

Paco gaat naar de opera (geluidenboek)

Paco en Betty bezoeken de opera van Parijs. Maar als de rondleiding begint, raken ze de groep kwijt. Dat is dé gelegenheid om achter de coulissen te kijken en prachtig gezang te horen. Vanwege de zoektocht van het tweetal, wordt een kijkje genomen in diverse ruimtes zoals de grote zaal, kostuumafdeling en achter de coulissen. Door een rond icoontje aan te raken binnen de prenten, zijn elf willekeurige muziekfragmenten met zang te beluisteren uit opera's als: 'De barbier van Sevilla' en 'Carmen'. Een verhaal waar muziek in zit! Voor kinderen vanaf 3 jaar.

👁 *Magali Le Huche / Uitgever: Clavis / Druk: 2018 / ISBN 9789044832266*

TIP 2

Hoe kunstonderwijs bijdraagt aan persoonsvorming, Op reis met een wandelende trui

In de praktijk van het basisonderwijs ligt de nadruk op kwalificatie en socialisatie, terwijl scholen wel het belang zien van de derde component van goed onderwijs: persoonsvorming. Cultuuronderwijs is bij uitstek geschikt om daaraan te werken. Hoe kunnen kunstprojecten bijdragen aan de persoonsvorming van leerlingen? Hoe werkt het kijken naar kunst? En wat leren de kinderen door het maken van kunst? Deze publicatie beschrijft met voorbeelden hoe kunstprojecten bijdragen aan de persoonsvorming van leerlingen. De theorie van Cultuur in de Spiegel, die beschrijft hoe we omgaan met het onbekende en onverwachte, en de inzichten van Gert Biesta over het omgaan met weerstand spelen hierin een rol. Het overwinnen van weerstand, het accepteren van wat vreemd is, hoort bij kunst en bij de ontwikkeling van kinderen. In de projecten is hierbij een belangrijke taak weggelegd voor de leraar. Die slaat een brug tussen wat leerlingen al kennen en iets nieuws. In het hoofdstuk 'Hoe past cultuuronderwijs in het curriculum?' worden mogelijkheden besproken om vakoverstijgend te werken zonder de eigenschappen van cultuuronderwijs te verliezen.

👁 *A. Hogervorst; M. Gersie (samensteller) ... [et al.] / Uitgever: Kunstgebouw / Druk: 2018*
👁 https://www.lkca.nl/~media/kennisbank/publicaties/2018/h-m/hoe-kunstonderwijs-bijdraagt-aan-persoonsvorming_kunstgebouw.pdf

TIP 3

Ben ik dat?

Wat hersenonderzoek vertelt over onszelf

Hoe werken hersenen? Hoe scheppen ze de wereld die we dagelijks ervaren? Waar zitten al die sensaties, gedachten, driften en verlangens en waar schuilt het bewustzijn? Hoe is het om te ontdekken dat je niet de baas bent in je eigen hoofd? Ben ik dat? geeft een breed, actueel en toegankelijk overzicht van de principes die ons maken tot wat we zijn. Het boek is onderhoudend, intrigerend en vooral bemoedigend en gaat verder waar andere hersenboeken ophouden. Waarom begrijpen mannen- en vrouwenhersen elkaar bijvoorbeeld zo slecht? Of waarom raken hersenen zo gemakkelijk verslaafd aan gokken of sigaretten? En kun je nog wel verliefd worden als je weet dat het zuiver chemie is? Nog vaak associëren we de hersenen vooral met intellectuele prestaties en een hoog IQ. De reikwijdte van hersenonderzoek is echter veel groter: het raakt aan ons hele leven. Het werpt licht op verschijnselen als verlegenheid, empathie, intuïtie, oriëntatie, ambitie, genot, (eet)lust en geluk. Op specifieke levensfasen als babytijd, puberteit en ouderdom. Op narigheden als overgewicht, jetlag, vergeetachtigheid en het premenstrueel syndroom. In Ben ik dat? komt dit alles aan bod.

👁 *Mark Mieras / Uitgever: Nieuw Amsterdam / Druk: 2009 / ISBN 9789046805992*

TIP 4

Venetiaanse Zangen

Venetië is opera. Niet alleen is de stad zelf een symfonie van kleuren en vormen en roept het ritme van de gevels onvermijdelijk muzieklanken op, maar Venetië is ook de stad waar de moderne opera is uitgevonden. In de Republiek Venetië heerste begin zeventiende eeuw een cultuur van vrijzinnigheid, waardoor opera er kon uitgroeien tot een kunstvorm voor iedereen. Claudio Monteverdi schreef er zijn grote werken en de priester Antonio Vivaldi componeerde er voor de theaters. Zo ontwikkelde het 'dramma per musica' zich tot de opera met recitatieven en aria's zoals wij die nu kennen. Ook na de zeventiende eeuw bleef Venetië een van de belangrijkste hoofdsteden van de opera. De beroemde drama's van Giuseppe Verdi gingen er in première en Richard Wagner zette er de zinderende liefdesakte van 'Tristan und Isolde' op papier. In 'Venetiaanse zangen' reizen we door vier eeuwen operageschiedenis en bezoeken we de plaatsen waar de componisten leefden.

👁 *Willem Bruls / Uitgever: Atlas Contact / Druk: 2018 / ISBN 9789045018256*

[uptodate]

NATIONALE OPERA & BALLET

Nationale Opera & Ballet ligt in hartje Amsterdam, aan de Amstel. De Nationale Opera en Het Nationale Ballet maken er al hun voorstellingen. Met jeugdvoorstellingen, workshops, rondleidingen en andere activiteiten brengt Nationale Opera & Ballet de betovering van opera en ballet graag over op de jongste generaties. Hieronder een selectie van het educatieve aanbod. Voor het complete overzicht, contact over een project-op-maat of om te reserveren: operaballet.nl/onderwijs ●

DE JONGEN DIE TE SNEL GROEIDE Jeugdopera over de moed om anders te zijn

Wat als je anders bent dan de rest? Doe je dan je best om niet op te vallen? Of laat het je koud dat je afwijkt? Poponel past niet in zijn klas. Hij is te hard gegroeid. De andere kinderen plagen hem met zijn veel te lange lijf. Maar er is een oplossing. Een professor heeft een machine gemaakt waarmee Poponel weer klein kan worden. Onder één voorwaarde: hij moet zich voortaan wel precies zo gedragen als alle andere kinderen. Lukt het Poponel om zich aan te passen aan de rest? Of kan hij het niet laten om anders te zijn?

De jongen die te snel groeide is een opera over erbij horen en anders zijn, voor iedereen

vanaf 6 jaar. De voorstelling wordt gespeeld en gezongen door volwassen zangers én een kinderkoor.

Wanneer: schoolvoorstellingen op dinsdag 14 en woensdag 15 mei 2019 om 11:00 uur / **Duur:** circa 45 minuten / **Kosten:** € 4 per persoon, inclusief digitaal lesmateriaal en workshop in de klas / **Groep:** 5 en 6 ●

DE KLEINE ZEEMEERMIN Maak in één middag je eigen opera

Het is volle maan. Bij het meer dansen alle zeemeerminnen – behalve de kleine Rusalka. Zij zit te treuren omdat ze smoorverliefd is op een mensenprins. De gemene heks Jezibaba wil Rusalka wel helpen, in ruil voor haar mooie stem. Zal het Rusalka lukken haar prins te veroveren?

In deze workshop wordt muziek gebruikt uit de opera Rusalka van Antonin Dvořák, afgewisseld met muziek van onder andere Mozart, Händel en Verdi. Alle aspecten van opera komen aan bod: zingen, bewegen en acteren. De workshop vindt plaats in een studio van Nationale Opera & Ballet met licht en kostuums, maar kan ook op school worden gegeven. Er zijn varianten voor kleuters, onderbouw en bovenbouw – elk kind kan meedoen op zijn eigen manier.

Wanneer: in overleg / **Duur:** 1 tot 2 uur / **Kosten:** € 4 per leerling / **Groepsgrootte:** 20 tot 25 leerlingen / **Groep:** 1 t/m 8 ●

Colofon

Marktplaats is een uitgave van Agora, stichting voor bijzonder primair onderwijs in de Zaanstreek.

Postbus 88
1500 EB Zaandam

Bezoekadres
Agora
Rosmolenstraat 30
1502 PA Zaandam
T 075 201 01 01
E info@agora.nu
I agora.nu

Redactie: Anneke Bax,
Marja Beijer, Marja Bruinsma,
Carlita Koningstein, Rien Spies
redactie@agora.nu

Aan deze uitgave werkten mee:

Arie van Ballegooijen, Anneke Bax, Marja Bruinsma, Eva van Dieën, Mechteld van Gestel, Maaïke Haas, Juliette Heijne, Ryan Kasozi, Josien Koelemeijer, Carlita Koningstein, Judith Kooistra, Maxime Nsami Lumumba, Mark Mieras, Ayke van Os, Gertru Pasveer, Mathijs van der Putten, Mariette Schreuder, Rien Spies, Monique Stijnman, Marijke van Stralen, Lindsey Taels, Marjan Tromp, Hans Veldhuizen, Aga de Wit

Vormgeving:
Marie José Kakebeeke,
MNB Communications
mjkakebeeke@gmail.com

Fotografie: Carlita Koningstein,
Kim Krijnen, Michel Satoer

Illustraties: Caroline Ellerbeck

Drukwerk: Nextprint

©2019

Postbus 88
1500 EB Zaandam

Bezoekadres
Rosmolenstraat 30
1502 PA Zaandam

T 075 201 01 01
E info@agora.nu
I agora.nu

agora
leren / leven